

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 14/2002 vp

Hallituksen esitys uskonnonvapauslaiksi ja
eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä lokakuuta 2002 lähettäessään hallituksen esityksen uskonnonvapauslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 170/2002 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle. Lisäksi eduskunta on lähettäessään lakialoitteen LA 121/2002 vp laiksi perusopetuslain ja lukiolain muuttamisesta valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan päättänyt, että sivistysvaliokunnan on annettava aloitteesta lausuntonsa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallintojohtaja Håkan Mattlin ja lainsäädäntöneuvos Matti Lahtinen, opetusministeriö
- opetusneuvos Martti Apajalahti, Opetushallitus
- kirkkoneuvos Matti Halttunen ja kouluasiain sihteeri Markku Holma, kirkkohallitus
- arkkipiispa Leo, Suomen ortodoksinen kirkko
- johtava rehtori, dosentti Markku Pyysiäinen, Helsingin normaalilyseo

- elämäkatsomustiedon opettaja Mauno Murttoniemi, Karjasillan lukio, Oulu
- luokanopettaja Kimmo Vepsä, Harjunpään koulu, Ulvila
- lakimies Marja Lahtinen, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Olavi Arra, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- puheenjohtaja Teemu Koivisto, Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- puheenjohtaja, rehtori Jorma Lempinen, Suomen Rehtorit ry
- puheenjohtaja Hannu Koskinen, Suomen uskonnonopettajain liitto ry
- pääsihteeri Aimo Hautamäki, Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry
- johtaja Timo Kuivanen, Krishna-liike ISKCON
- puheenjohtaja Aram Aflatumi, Suomen Bahái-yhdyskunta
- kunniapuheenjohtaja Terttu Forsell ja työnjohtaja Brita Ekebom, Uskontojen uhrien tuki ry
- puheenjohtaja Erkki Hartikainen, Vapaa-ajattelijain liitto ry
- puheenjohtaja Satu Honkala, Filosofian ja elämäkatsomustiedon opettajat FETO
- professori Tapio Puolimatka.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi uskonnonvapauslaki, joka korvaisi voimassa olevan vuonna 1922 annetun uskonnonvapauslain. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslakia, lukiolakia ja kirjanpitolakia.

Uudella uskonnonvapauslailla turvattaisiin perustuslaissa säädetyn uskonnonvapauden käyttämistä. Laissa säädettäisiin uskonnon harjoittamisen järjestämistä varten tarkoitettu erityisestä yhteisömuodosta, rekisteröidystä uskonnollisesta yhdyskunnasta. Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien autonomiaa ehdotetaan lisättäväksi nykyisestä. Lakiin sisältyy myös säännöksiä, joita sovellettaisiin rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien lisäksi evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja ortodoksiseen kirkkokuntaan. Tällaisia kaikkiin uskonnollisiin yhdyskuntiin sovellettavia säännöksiä olisivat säännökset, jotka koskevat jäsenyyttä uskonnollisessa yhdyskunnassa, menettelyä liittyttäessä uskonnolliseen yhdyskuntaan ja erottaessa yhdyskunnasta, valaa ja vakuutusta sekä kokoontumislain soveltamista uskonnon julkiseen harjoittamiseen.

Uskonnonvapauslaissa ei enää kiellettäisi henkilön kuulumista samanaikaisesti useampaan uskonnolliseen yhdyskuntaan, vaan tämä asia siirrettäisiin ratkaistavaksi kunkin yhdyskunnan oman järjestyksen mukaan. Uskonollisesta yhdyskunnasta eroamiseen liittyvästä kuu-kauden harkinta-ajasta sekä henkilökohtaisesti tehtävän eroamisilmoituksen vaatimuksesta ehdotetaan luovuttavaksi. Lapsen uskonnollinen asema ei enää lain nojalla automaattisesti määräytyisi huoltajien uskonnollisen aseman mukaan, vaan lapsen liittyminen uskonnolliseen yhdyskuntaan tai eroaminen siitä perustuisi aina erilliseen huoltajien tahdonilmaisuun. Huoltajat päättäisivät lapsen uskonnollisesta asemasta pääsääntöisesti yhdessä. Lapsen itsemääräämis-oikeutta ehdotetaan laajennettavaksi siten, että 12 vuotta täyttäneen lapsen uskonnollista ase-

maa voidaan muuttaa vain lapsen suostumuksella.

Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan tarkoitus ja toimintamuodot määriteltäisiin uudessa laissa nykyistä täsmällisemmin. Yhdyskuntien järjestysmuotoon ja hallintoon sovellettaisiin yhdistyslakia siltä osin kuin uskonnollisen yhdyskunnan erityisluonne ei edellytä yhdistyksistä poikkeavaa sääntelyä. Merkittävimmät erot yhdistyksiin olisivat, että rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa päätösvaltaa ei edellytetä käytettävän yhdyskunnan jäsenten kokouksessa ja että yhdyskunnan hallitus voisi olla myös yksijäseninen. Yhdyskunnan perustamiseen vaadittaisiin nykyiseen tapaan vähintään 20 henkilöä. Yhdyskuntien toimivaltaa päättää seurakuntiansa ja muiden paikallisyhteisöjensä organisoinnista ehdotetaan olennaisesti lisättäväksi. Nykyiseen uskonnonvapauslakiin sisältyvistä kiinteistön omistamiseen liittyvistä rajoituksista ja opetusministeriön oikeudesta tarkastuttaa yhdyskuntia luovuttaisiin. Kirjanpitolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta ja sen paikallisyhteisöt ovat aina kirjanpitovelvollisia.

Perusopetuksen ja lukion uskonnonopetusta koskeviin säännöksiin ehdotetaan eräitä muutoksia. Perusopetuslaissa ja lukiolaissa korvattaisiin tunnustuksellisen uskonnonopetuksen käsite oman uskonnon opetuksen käsitteellä. Esitys ei edellytä muutoksia uskonnon opetuksen nykyisiin sisältöihin. Myös oppilaan oikeus ja velvollisuus osallistua oman uskontonsa tai elämäntarkastustiedon opetukseen säilyisi pääosin nykyisellään. Oppilaiden enemmistön mukaiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumaton oppilas osallistuisi mainittuun opetukseen vain, jos hän siihen erikseen ilmoittautuu. Evankelis-luterilaista ja ortodoksista uskonnonopetusta antavalta opettajalta ei enää edellytettäisi asianomaisen kirkon jäsenyyttä. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi menettelytapasäännökset, jotka liittyvät oikeuteen olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen koulussa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2003. Kirjanpitolain muutos tulisi kuitenkin voimaan kolmen vuoden kuluttua uskonnonvapauslain voimaantulosta eli 1 päivänä elokuuta 2006.

Lakialoite

Aloitteessa ehdotetaan, että perusopetuksen ja lukio-opetuksen järjestäjän on annettava uskontotiedon opetusta jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle riippumatta siitä, mihin uskontokuntaan nämä kuuluvat.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sivistysvaliokunta on tässä lausunnossa keskittynyt tarkastelemaan perusopetuslakia ja lukiolakia koskevia muutosehdotuksia. Hallitus ehdottaa enemmistön uskonnon opetuksesta vapautumisesta koskevia säännöksiä siirrettäviksi uskonnonvapauslaista perusopetuslakiin ja lukiolakiin. Oppilaiden enemmistön mukaiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumaton oppilas osallistuisi oppilaiden enemmistön uskonnonopetukseen vain, jos hän siihen erikseen ilmoittautuu. Säännöksissä ehdotetaan tunnustuksellisen uskonnonopetuksen käsite korvattavaksi oman uskonnon opetuksen käsitteellä. Lisäksi näihin lakeihin ehdotetaan säännöksiä niistä menettelytavoista, jotka liittyvät oikeuteen olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen koulussa. Valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyviä ehdotuksia perustuslain ja uskonnonvapauslain edellyttäminä tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina muutoksina jäljempänä ilmevin painotuksin ja muutosehdotuksin.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetus. Perusopetuslain 13 §:ssä ja lukiolain 9 §:ssä säädetään uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetuksesta. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan muutettu ilmaisu "oman uskonnon opetus" kuvaa paremmin uskonnonopetuksen nykyistä sisältöä. Valiokunta korostaa sitä, että tämä muutos ei edellytä uskonnonopetuksen nykyisten sisältöjen muuttamista. Se ei muuta myöskään voimassa olevan lainsäädännön mukaista oppilaan oikeutta saada oman uskontonsa tai elämänkatsomustiedon opetusta eikä oppilaan velvollisuutta osallistua mainittuun opetukseen.

Valiokunta korostaa, ettei uskonnon opetusta kuvaavalla sanamuodon muutoksella muuteta uskonnon opetuksen nykyisiä tavoitteita ja sisältöjä. Uskonnon opetukseen sisältyy olennaisena osana oman uskonnon tuntemus. Uskonnon opetuksen tehtävänä on tarjota oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa aineksia identiteettinsä ja maailmankatsomuksensa rakentamiseen. Uskontoon perehtymiseen kuuluu myös tutustuminen uskonnonharjoittamisen muotoihin ja tapoihin. Uskonnon opetukseen voi näin ollen edelleen sisältyä tutustumista esimerkiksi rukouksiin, virsiin sekä muihin uskonnollisiin toimituksiin. Esimerkiksi opetukseen liittyvä vierailukäynti kirkossa tai moskeijassa ei ole uskonnollinen tilaisuus, mutta jos siellä osallistutaan jumalanpalvelukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen, tällöin noudatetaan perusopetuslain 13 a §:n tai lukiolain 9 a §:n mukaista ilmoitusmenettelyä.

Valiokunta ei pidä perusteltuna määritellä yhden oppiaineen osalta pykälätasolla opetuksen sisältöön liittyviä yksityiskohtia vaan viittaa siihen perusopetuslain ja lukiolain yleiseen lähtökohtaan, että opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt määritellään opetussuunnitelman perusteissa (perusopetuslain 14 §:n 2 mom. ja lukiolain 10 §:n 2 mom.). Valiokunta painottaa sitä, että nykyisissä opetussuunnitelman perusteissa asetetaan tavoitteeksi uskonnollisen ja katsoimuksellisen yleissivistyksen antaminen. Opetukseen sisältyy mm. omaan uskontoon perehtymistä ja yläluokilla myös sen vaikutuksiin perehtymistä, suomalaiseen katsomusperinteeseen tutustumista ja perehtymistä sekä eettisyyteen kasvamista ja uskonnon eettisen ulottuvuuden

ymmärtämistä. Valiokunta korostaa pedagogisen näkökulman tärkeyttä kaikessa oman uskonnon opetuksessa. Uskonnon opettajan hyvä aineen hallinta ja pedagoginen pätevyys turvaavat uskonnon opetuksen tavoitteiden saavuttamisen. Tämän tulee koskea myös muiden kuin enemmistön uskonnon opetusta. Suomessa tulee myös eri uskontojen opetuksessa opettaa erityisesti suomalaisen yhteiskunnan perusarvoja ja niiden merkitystä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tulevaisuudessa katsomusaineiden opetuksen haasteita ovat kansainvälistymisen mukanaan tuomat monikulttuurisuuden ongelmat ja mahdollisuudet. Eri yhteiskuntajärjestelmien rakentava vuorovaikutus perustuu kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen, jossa arvokysymykset ovat viime kädessä ratkaisevia. Tämä tarkoittaa sitä, että arvokasvatuksessa ei enää suvaitsevaisuuteen kasvattaminen riitä vaan syvemmän kulttuurisen vuoropuhelun edellytyksenä on oman uskonto- ja kulttuuriperinteen entistä parempi tuntemus. Menestyksellinen monikulttuurinen vuorovaikutus ei onnistu ilman kansallisen ja kristillisen perinteemme hyvää tuntemusta ja ymmärtämistä. Valiokunta pitää välttämättömänä näiden haasteiden huomioon ottamista niin opetussuunnitelman perusteissa kuin opetussuunnitelmatyössä.

Lukiolain 9 §:n 5 momentin osalta valiokunta vielä toteaa, että sen viimeisessä virkkeessä käytetty termi "oppilas" on virheellinen, koska lainsäädännössä lukiossa opiskelevista käytetään termiä "opiskelija".

Perusopetuslain 13 a § ja lukiolain 9 a §. Hallitus ehdottaa lisättäväksi perusopetuslakiin uuden 13 a §:n ja lukiolakiin 9 a §:n. Nämä sisältävät säännökset menettelytavoista koulussa, niin ettei kukaan ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Valiokunta painottaa hallituksen esityksen perusteluissa todettua siitä, että säännösten tarkoituksena ei ole muuttaa koulun nykyisiä käytäntöjä erilaisten suomalaisen koulun perinteeseen kuuluvien tilaisuuksien, esimerkiksi lukukauden päättäjäisten, osalta tai eri oppiaineiden

opetuksen järjestämisessä ja sisällöissä. Valiokunta korostaa sitä, että perusopetuslain 13 a §:ssä ja lukiolain 9 a §:ssä on kysymys menettelyllisestä toiminnasta eikä säännöksen tarkoituksena ole määritellä perustuslain 11 §:n tarkoittamaa uskonnon harjoittamista vaan ne uskonnolliset tilaisuudet, joista koululla olisi ilmoitusvelvollisuus. Sen vuoksi valiokunta pitää selkeämpänä muuttaa pykälien otsikot kuulumaan "Uskonnollisista tilaisuuksista tiedottaminen".

Valiokunta toteaa myös, että omantunnonvastaisuus on hyvin subjektiivinen käsite eikä sitä lainsäädännöllä voida edes tarkasti määritellä.

Valiokunnalle on esitetty huoli mm. siitä, miten koulut voivat täyttää näiden säännösten edellyttämän ilmoitusvelvollisuuden. Valiokunta viittaa hallituksen esityksen perusteluihin, joissa todetaan mm., että ilmoitus voidaan antaa pidemmäksi ajaksi kerrallaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että seurakunnan pitämistä aamun-avauksista voidaan ilmoittaa koko lukuvuodeksi kerrallaan.

Edellä todetun perusteella sivistysvaliokunta esittää, että perusopetuslain 13 a § muutetaan seuraavasti ja että vastaavat muutokset tehdään lukiolain 9 a §:ään:

13 a §

Uskonnollisista tilaisuuksista tiedottaminen

Perusopetuksen järjestäjän tulee etukäteen tiedottaa oppilaiden huoltajille koulun toimintaan sisältyvistä jumalanpalveluksista ja muista uskonnollisista tilaisuuksista. Lisäksi huoltajille tulee kertoa, miten huoltaja voi ilmoittaa, että oppilas ei *omantunnon syistä* osallistu kyseisiin tilaisuuksiin.

Oppilaalle, joka ei osallistu *1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen*, tulee järjestää sen sijasta muuta toimintaa.

Muuta. Sivistysvaliokunta on mietinnössään SiVM 18/1982 vp ottanut sen tulkinnan, että uskontokuntina voidaan pitää myös oman uskon-

tunnustuksen omaavia suomalaisia uskonnollisia yhdistyksiä. Tämän johdosta opetusviranomaiset ovat katsoeet, että esimerkiksi Herran Kansa ry. on tällainen uskontokuntaan verrattava yhdistys. Hallituksen esityksen mukaan tämä ei ole enää mahdollista. Jotta tällaisen uskonnollisen yhdistyksen kohtelu ei uudistuksen johdosta muutu, sivistysvaliokunta esittää, että

perusopetuslain ja lukiolain siirtymäsäännöksiin otetaan säännös siitä, että se, mitä uskonnonopetusta koskevissa säännöksissä säädetään uskonnollisesta yhdyskunnasta, koskee myös sellaista lainmuutosten voimaan tullessa toiminnassa olevaa uskonnollista yhdistystä, jota perusopetuksen järjestäjä on pitänyt lainmuutosten voimaan tullessa voimassa olleissa säännöksissä tarkoitettuna uskontokuntana.

Hallitus ei ehdota muutosta siihen, että vähintään kolmelle samaan uskontokuntaan kuuluval-

le tulee järjestää heidän oman tunnustuksensa mukaista uskonnonopetusta, jos heidän huoltajansa sitä vaativat. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että monikulttuurisuuden myötä yhä useammalla paikkakunnalla lisääntyvät eri uskontokuntiin kuuluvien ryhmät. Tämä lisää kuntien menoja koulutuksen järjestämisessä, ja vaarana on, että nämä määrärahat ovat muusta koulutuksesta pois.

Lakialoite. Koska sivistysvaliokunta hyväksyy hallituksen esittämän järjestelmän uskonnonopetuksen järjestämiseksi, valiokunta esittää lakialoitteen hylkäämistä.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 22 päivänä tammikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Suvi Lindén /kok	Margareta Pietikäinen /r
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Osmo Puhakka /kesk
jäs.	Tapio Karjalainen /sd	Leena Rauhala /kd
	Tanja Karpela /kesk (osittain)	Säde Tahvanainen /sd
	Jyrki Katainen /kok	Ilkka Taipale /sd
	Inkeri Kerola /kesk	Irja Tulonen /kok
	Timo E. Korva /kesk	Unto Valpas /vas (osittain)
	Irina Krohn /vihr	Pia Viitanen /sd
	Markku Markkula /kok	vjäs. Lauri Oinonen /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Koulun tehtävä on opettaa elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä opettaa eettisesti vastuuntuntoiseksi kansalaiseksi. Suomen uusittu perustuslaki sekä Suomen solmimat kansainväliset sopimukset lähtevät siitä, ettei edes kirkon jäsenen voida ilman suostumusta olettaa osallistuvan uskonnon harjoittamiseen.

Näistä seikoista johtuen putoaa mielestäni pohja pois jaoteltulta eri oppiaineisiin. Naapurimaassamme Ruotsissa, jossa valtion ja kirkon ero on pidemmällä, opetetaan kouluissa kaikille yhteistä oppiainetta religionskunskap. Tähän opetukseen osallistuvat kaikkiin erilaisiin uskontokuntiin kuuluvat ja niihin kuulumattomat oppilaat. "Aineen tarkoitus on edistää oppilaan kyvyn kehittymistä ymmärtää ja pohtia omaa itseään, elämäänsä ja ympäristöään ja kehittää hänen kykyään toimia vastuullisesti. Olemassaoloa koskevien kysymysten ja uskonkysymysten käsittely ja olemassaolon tarkasteleminen eettisestä näkökulmasta sisältyy henkilökohtaiseen kehitysprosessiin. Jokainen ihminen pohtii tällaisia asioita ja tarvitsee välineitä traditioina, kielenä ja symboleina etsiessään merkitystä elämässä eteen tuleviin asioihin.

Uskontotiedon yhtenä tavoitteena on edistää avointa keskustelua uskoa ja elämänkatsomusta koskevista kysymyksistä sekä herättää uteliaisuutta ja kiinnostusta uskontoa kohtaan. Syventävät tiedot uskonnosta ja elämänkatsomuksesta mahdollistavat tämän. Etniseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen perustuvassa kansainvälisyyneessä yhteiskunnassa korostuu ihmisten ajattelun, toiminnan ja elämänvalintojen ymmärtämisen tarve. Aine edistää perinteiden ja kulttuurien ymmärtämistä tarjoten perustan muukalaisvihamielisyyden kohtaamiselle sekä kehittäen oppilaiden suvaitsevaisuuden tunnetta.

Aine edistää myös tietojen syventämistä ja problematisointia perustavaa laatua olevista demokraattisista arvoista, kuten ihmisen omasta arvosta, ihmisten yhdenvertaisuudesta ja heik-

koihin kohdistuvasta huolenpidosta. Aineen yhtenä tavoitteena on lisätä oppilaiden eettistä tietoisuutta ja luoda siten esim. toimintavalmiutta demokratia-, ympäristö-, tasa-arvo- ja rauhankysymyksissä.

Uskontotieto pyrkii myös lisäämään yhteiskunnan ja uskonnon yhteyden ymmärtämistä eri aikoina ja eri paikoissa. Ruotsalaisen yhteiskunnan ja sen arvostusten ymmärtämistä syvennetään tiedoilla kristillisistä traditioista, jotka ovat olleet vallitsevia Ruotsissa. Tällainen tieto tarjoaa myös mahdollisuuden länsimaisen taiteen, musiikin ja kirjallisuuden ymmärtämiseen."

Monet vanhemmat, joilla on selvä uskonnollinen vakaumus, niin kristityt, islamilaiset kuin vaikkapa juutalaiset, haluavat varmaan siirtää lapsilleen tämän vakaumuksen. Tällainen vanhempien oikeus on lakien mukaista, mutta ei välttämättä kuulu koulun tehtäviin. Uuden oppiaineen tullessa voimaan voisi koulu tarjota syventäviä kursseja erilaisista uskonnoista samoin kuin myös etiikasta ja filosofiastakin. Itse tunnustuksellinen uskonnon harjoittaminen ja oppilaan oman vakaumuksen kasvattaminen kuuluu mielestäni ensisijaisesti perheen ja uskontokuntien omiin tehtäviin. Muutosehdotuksen hyväksymisen yhteydessä voitaisiin pohtia, voisiko koulu mahdollisesti tarjota tulevaisuudessa tiloja uskontokuntien itse järjestämään opetukseen. Tällöin kuitenkin olisi kysymys koulutyöstä irrallaan olevasta opetuksesta, jossa ei olisi esim. arvostelua.

Oppiaine uskontotieto olisi muutos vallitsevaan tilanteeseen, mutta ei polkisi kummankaan ryhmän, ei uskontokuntiin kuuluvien eikä uskontokuntiin kuulumattomien, oikeuksia. Nekin oppilaat, joiden maailmankuva rakentuu järkiperäisesti ei-yliluonnollisia elementtejä sisältävästä näkemyksestä, tarvitsevat kuitenkin tietoja uskonnoista, niiden historiasta ja merkityksestä muille maailmankuvan rakentajina. Nuorten, joilla itsellään tai joiden vanhemmilla on selkeä jumalakuvan varaan rakentuva maailmankuva,

on hyvä käydä vuoropuhelua koulussa myös eritavalla ajattelevien kanssa.

Lakialoitteen (LA 121/2002 vp) mukainen yhtenäinen uskontotiedon opetus olisi nykyistä useita erilaisia oppiaineita sisältävää tilannetta loogisempi ja helpommin perusteltu koulun tavoitteiden kannalta. Tämän lisäksi se olisi helpompi ja halvempi toteuttaa, mikä ei ole vähäpätöinen seikka kuntien heikon taloudellisen tilanteen aikana. Uuden oppiaineen opettajien kelpoisuusehdoista säädettäisiin erikseen, mutta

lähtökohtana pitäisi olla, että nykyiset elämäntiedon ja uskonnon opettajat olisivat lisäkoulutuksen jälkeen tehtävään kelpoisia.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että perustuslakivaliokunta hyväksyy perusopetuslain 13 §:n ja lukiolain 9 §:n lakialoitteen LA 121/2002 vp mukaisena.

Helsingissä 22 päivänä tammikuuta 2003

Irina Krohn /vihr

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Sivistysvaliokunnan ehdottamien sinänsä hyvien ja perusteltujen muutostenkin jälkeen perusopetuslain uusi 13 a § ja lukiolain 9 a § pykälä eivät ota riittävästi huomioon positiivisen uskonnonvapauden toteutumista koulussa. Lainsäätäjän tulee jättää tilaa jokaisen omalle vakaukselle. Uskonnon opetuksella ja uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisellä tulee vahvistaa oppilaan eheän maailmankuvan syntymistä ja kykyä arvioida eri asioiden merkitystä.

Suomessa on yhä erittäin vahva kristillinen perinne, joka vaikuttaa sekä kotien että koulun toimintaan. Tämä juontuu siitä, että kristillinen kirkko aloitti varhain koko kansan opetuksen. Yhteiskunnan otettua vastuun koululaitoksesta kristillisen uskonnonopetuksen ja siihen luontevasti liittyvän uskonnonharjoituksen asema säilyi. Tämän perustan merkitys tasa-arvoisen ja turvallisen hyvinvointiyhteiskuntamme rakentumiselle on kiistaton. Vasta nyt esitetään perusopetuslakiin ja lukiolakiin muutoksia, jotka saattavat johtaa lasten ja nuorten suomalaiseen perinteeseen nojautuvan uskontokasvatuksen heikkenemistä. Kuitenkin suomalaisista yhä lähes 90 prosenttia kuuluu kristillisiin seurakuntiin. Rippikoulun käy myös noin 90 prosenttia nuorista. Kristillinen uskonto on yhä vahvassa asemassa yhteiskunnassamme. Tämä tulee ottaa huomioon lainsäädännössä.

Hallituksen esitykseen sisältyy tunnustuksellisesti uskonnonopetuksesta luopuminen. Tämä on hyväksyttävissä siitä näkökulmasta, että mi-

kään "oman uskonnon" opetus ei voi olla vapaa sidonnaisuudesta tunnustukseen. Jokainen uskonto pohjautuu jonkinlaiseen kirjoitettuun tai kirjoittamattomaan tunnustukseen, johon uskontokuntaan kuuluvat ihmiset yhtyvät. Sivistysvaliokunnan lausunnossa ei tähän otettu riittävästi kantaa. Uskonnonopetuksessa tulee mahdollistua monipuoliset opetusmenetelmien valinnat, jotka liittyvät kiinteästi opetuksen sisältöön.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ehdotetun perusopetuslain 13 a §:n ja lukiolain 9 a §:n tarkoituksena ei ole muuttaa koulujen käytäntöjä uskonnollisten päivänavausten, jumalanpalvelusten ja kristilliseen perinteeseen kuuluvien juhlien tai vastaavien tilaisuuksien osalta tai eri oppiaineiden opetuksen järjestämisessä ja sisällössä. Kun ehdotuksessa kuitenkin korostuu oppilaan oikeus kieltäytyä osallistumisesta, pitäisi vastaavasti tuoda esiin myös oppilaan oikeus osallistua eli koulujen oikeus järjestää tilanteita.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että perustuslakivaliokunta sisällyttää mietintöönsä seuraavan perustelulausuman:

Peruskouluissa ja lukioissa ei tule hankaloittaa ja rajoittaa luontevaa uskonnon opetukseen liittyvää oman uskon tunnustamista ja uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumista.

Helsingissä 22 päivänä tammikuuta 2003

Leena Rauhala /kd